

muitakin kuin yliopistojen tutkijoita. Tässä yhteydessä pohdittiin myös sitä, pitäisikö keskustelupalstoja avata esimerkiksi historiaa sivuavalle ajankohtaiselle kommentoinnille. Myös kirjallisuuskatsausten ja -arvoselujen tyylilajeja voitaisiin laajentaa.

Historiallinen Aikakauskirja on historian alan tiedeyhteisön lehti, joka on periaatteessa avoinna kaikille tutkijoille. Se ei ole eikä saakaan olla minkään kuppikunnan julkaisu. Sellaiseksi se muuttuu vain, jos jokin tutkijoiden ryhmä päättää itse välttää tekstiensä julkaisemista Aikakauskirjassa. Ketään ei tietoisesti syrjitä, ainoastaan huonoja tai puolivalmiita tekstejä kartetaan. Tässä yhteydessä seuran hallituksen keskustelussa korostettiin myös lehden valtakunnallista luonnetta ja eri yliopistojen tutkijoiden esiintymistä lehden kirjoittajina tai toimittajina.

Historiallinen Aikakauskirja hankkii arvostuksensa sisältönsä kautta. Siksi lehden hallituksella on ilo haastaa kaikki maamme historiantutkijat kehittämään lehteä, kirjoittamaan, avustamaan ja keskustelemaan. Korkeatasoisen lehden ylläpitäminen onnistuu ainoastaan osallistumalla pitkäjänteisesti ja aktiivisesti. Lehden linjanvedot, sisältöideoiden yksityiskohtaisempi muokkaaminen ja osastojen kehittäminen ovat käynnissä uuden päätoimittajan johdolla, joten siihen palataan lähitulevaisuudessa.

JYRKI VESIKANSA

HAikin uusi aika

■ Lukija tuskin huomaa Historiallisen Aikakauskirjan (HAik) hallintojärjestelyä uudistetun, vaikka olisi vilkaissutkin kansilehden "apinalaatikkoa". Ensi vuonna aloittavan uuden päätoimittajan jälki näkyy aikanaan. Lukijalle tärkeä on kuitenkin sellainenkin yksityiskohta kuin osoitteenmuutoksen helppo hoitaminen ja sen varma toteuttaminen.

HAikin hallinto on ollut kaksijakoinen. Sisältökysymykset linjasi aiemmin ns. toimitus, johon kuuluivat käsittääkseni kaikki historian professorit sekä valtionarkistonhoitaja. Kollegion paisuttua perustettiin toimitusneuvosto, johon sekä Suomen Historiallinen Seura (SHS) että Historian Ystävien Liitto (HYL) valitsivat seitsemän jäsentä. Talouskysymyksiä on perinteisesti hoitanut nelijäseninen taloudellinen valtuuskunta.

HYL:n tultua toimitusneuvostossa 1997 vetovuoroon jouduin sen puheenjohtajaksi – lähinnä kai journalistisen kokemukseni takia.¹ Taloudellisen valtuuskunnan ja HYL:n puheenjohtaja *Veikko Löyttyniemi* kiinnitti tällöin huomiota HAikin levikin jo vuosia jatkuneeseen alentumiseen. Alan ammattilaisena hän lisäsi, että samoin oli käynyt jokseenkin koko suomalaisessa lehdistössä 1990-luvulla. Mielestämme asiaa kannatti silti pohtia. Käsitykseeni vaikuttivat varmaan kokemukset Uuden Suomen pitkästä kuolinkamppailusta. Selityksiä ei siinäkään koskaan puuttunut – ne eivät silti lopulta auttaneet.

Populaari tieteellinen aikakauskirja

Toimitusneuvosto asetti kesäkuussa 1997 seitsenjäsenisen työryhmän pohtimaan tilannetta. Taustaksi prof. *Raimo Salokankaan* oppilas *Leena Ripatti* teki pienen lukijatutkimuksen, jonka kohderyhminä oli histo-

1. Kirjoittaja oli HAikin toimitusneuvoston puheenjohtaja 1997–99 ja on nykyään lehden hallituksen varapuheenjohtaja.

rian opettajia, tutkijoita ja opiskelijoita. Kysymyksiin vastaajia oli suhteellisen vähän, joten johtopäätöksissä on oltava varovainen. Tutkimus tarjoaa silti vahvemman toimintapohjan kuin minkä tahansa satunnaisen porukan mutu-mielipiteet.

Kuten usein, HAikin tilaajina pysyneet olivat lehteensä tyytyväisiä. Tilaamisesta luopuneet tai muuten kriittiset vastaajat pitivät lehteä usein kuivana. Joidenkin mielestä HAik oli tosin pikemmin liian populaari tai ainakin puolueellinen. Ymmärrettävästi historianopettajilla ja tutkijoilla oli hieman ristiriitaisia odotuksia – edelliset toivoivat työssään helposti sovellettavaa aineistoa ("tietoisukuja"), jälkimmäiset syvälistä tieteellisyyttä.

Kuten yleensä, mielipiteitä riitti moneen junaan eikä menestyvää lehteä voikaan tehdä vain lukijatutkimusten pohjalla. Pikemmin vahva, näkemyksellinen tarjonta löytää yleensä oman kysyntänsä. Joka tapauksessa alan tieteellistä aikakauskirjaa pidettiin tarpeellisena, mutta HAik tunnettiin historiaa opiskelleiden omassa piirissäkin usein huonosti. Paljon voisi siis tehdä jo markkinointia parantamalla.

Prof. Seikko Eskola vertaili työryhmässä historioitsijakunnan ytimen eli SHS:n tutkijajäsenten ja HAikin tilaajien luetteloja. Yllättäen ilmeni, että peräti kolmannes parista sadasta tutkijajäsenestä ei tilannut HAikia. Tieto hätkähdytti. Miten maisterit ja maallikot voidaan sitten houkutella lehden pariin? Kuitenkin HAikin talous nojautuu ratkaisevasti tilaustuottoihin. Pelkän 70 000 markan valtionavun varassa ei järin ihmeellistä lehteä tehtäisi ns. tutkijayhteisön sisäiseen käyttöön.

Vaikka HAikilla on kaksi julkaisijaa, SHS on niistä selkeästi ensisijainen ja HYL lähinnä kannatusyhdistys. Ainakin toimitusneuvoston sinänsä harvoin kokouksiin osallistumisen perusteella SHS suhtautui kuitenkin taannoin varsin passiivisesti omaan lehteensä. Vaikka kuului toimitusneuvostoon kuusi vuotta, kaikkia sen jäseniä en liene koskaan tavannut. Kuitenkin noiden kuuden vuoden aikana valittiin keran päätoimittajakin.

Selvittelytyö herätti sentään ilahduttavasti

tutkijayhteisöä. Ymmärrettävästi tällöin esitettiin myös liioiteltua kritiikkiä. On varsin köykäistä moittia lehteä yksipuoliseksi, jos ei ole tarjonnut sille omia kirjoituksiaan eikä voi edes paljastaa yhtään esimerkkiä julkaisematta jätetystä, ansiokkaasta tekstistä.

HAik ei voi myöskään olla vain ehkä pariakymmentä lukijaa kiinnostavien tieteellisten sormiharjoitusten julkaisupaikka; niiden testaamiseen on halvempia areenoita tietoverkosta alkaen. On myös tunnustettava lehden niukat resurssit. Jotakuinkin talkootyötä tekeviltä ei voi vaatia kohtuuttomia.

Sarjansa ykkönen

Kartoittaessaan HAikin mahdollisia tilaajatahoja työryhmä näki kohderyhmät monina kehinä tutkijayhteisöstä ns. suureen yleisöön. Mahdollisuuksia ja työtä riittää yllin kyllin jo sisäkehällä opettajien sekä eri aloilla toimivien "historian maisterien" parissa. Historian harrastajia on paljon, samoin sukututkijoita. Markkinointia ei siis tarvitse eikä kannata aloittaa soittelemalla puhelinluetteloja läpi A:sta Ö:hön.

Yhtä ja toista on saatu liikkeelle – paljossa talkootyönä. Esitteitä on uudistettu ja jaettu, tilausprosesseja tehostettu. Levikin lasku onkin kääntynyt ainakin lievään nousuun. Tietenkin tähän on vaikuttanut taloudellinen nousukausi, mutta varmaan myös lehden sisältö. Markkinointia on jatkettava systemaattisesti. Erityisen tärkeätä olisi tutustuttaa alan opiskelijat omaan lehteensä. Tässä tarvitaan yhteistyötä yliopisto-opettajien ja opiskelijayhdistysten kanssa.

Lehden organisaatio tuntui työryhmän mielestä raskaalta pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. Toimitusneuvosto oli hyvä lukijaraati, mutta liian suuri käsittelemään, saati hoitamaan käytännön asioita. Taloudellisia ja sisältökysymyksiä on myös vaikea erottaa täysin toisistaan. Näin päädyttiin perustamaan HAikille kuusijäseninen hallitus. Samalla täsmennettiin mm. päätoimittajan pätevyysvaatimuksia.

Kollegiot eivät kuitenkaan kirjoita eivätkä edes editoi mitään, vaikka ryhmässä onkin hyvä ideoida ja kritisoida. HAikin tulevaisuus riippuu sen avustajista, toimi-

tuskunnasta ja erityisesti sen päätoimittajasta. Suuren, menestyksellisen urakan tehneen prof. *Obto Mannisen* seuraajan valitsemista esittelee toisaalla HAikin hallituksen puheenjohtaja, dos. *Pirkko Leino-Kaukiainen*.

On täysi syy uskoa, että prof. *Juha Sibvolan* johdolla lehti paranee entisestään. Päätoimittajan, toimituksen, taloudenhoitajan ja heitä tukevan HAikin hallituksen hyvällä yhteistyöllä on kaikki edellytykset myös nostaa aikakauskirjan levikkiä. Oikein ymmärrettynä tieteellisyys ei ole tällöin lehdelle rasite, vaan valtti, joka erottaa sen tavallisista aikakaus- ja sanomalehdistä. Menestyvän lehden on oltava oman sarjansa ykkönen sen sijaan, että jäädään räpistelemään väärän peliliigan jälkipäässä. Sarja on vain osattava valita omien mahdollisuuksien mukaan.

Historian kannattaa toisaalta pysyä laajoille piireille avoimena tieteenä. HAikin avulla historiasta kiinnostuneen tulisi pysyä selvillä siitä, missä ja minne alalla juuri nyt mennään. Uusien tutkimustulosten esittelyn ohella olisi hyvä kertoa tiedeyhteisön tapahtumista – eikä vain virallisina kuulutuksina, vaan esitellen myös asioiden vaiheita ja taustoja.

Arvosteluosasto on tärkeä, vaikkei siinä voikaan saavuttaa sanomalehdistön nopeut-

ta. Yleismediat esittelevät kuitenkin kovin kapeaa alaa tutkimuksesta. Vaikka kohuteoksia on HAikin ilmestyessä esitelty jo laveasti muualla, niistäkin kannattaa tarjota asiantunteva arvostelu. Tuskin ammattitutkijatkaan pystyvät toisaalta enää paneutumaan edes kaikkiin Suomessa ilmestyneisiin alan tutkimuksiin alkuperäisteoksista. HAik on paras väline esitellä suomalaisen historiantutkimuksen keskeisintä antia.

Tietenkin on kerrottava myös tärkeimmistä kansainvälisistä virtauksista – vaikkapa Saksassa yhä uudelleen puhkeavista oppiriidoista, joita *Die Zeit* esittelee maallikoillekin avautuvasti. Paras on kuitenkin hyvän vihollinen; on viisaampaa olla johdonmukainen realistisella toimintakentällä kuin näykkiä sieltä täältä. HAik voi yhä luvata esitellä koko keskeisen kotimaisen historiantutkimuksen pääannin. Kansainvälistä tutkimusta kannattaisi esitellä katsauksina, ei sattumanvaraisesti poimitujen teosten arvioiteina. (Suomea sivuava ulkomainen tutkimus on eri asia.)

Päätoimittaja toteuttaa tietenkin linjansa itsenäisesti toimituksensa tukemana – HAikin hallituksen, julkaisijajärjestöjen ja lukijoiden asiana on arvioida tulosta. Lehdestä olisi hyvä keskustella eri areenoilla – myös sen omilla palstoilla.